

Daar is een hemel, daar is een hel, en een groote, niet te overbruggen kloof ligt tusschen die beide. Gods Woord alleen wederbaart den gevallen mensch en geen incarnatie van den besten geest kan ons de eeuwige liefde, die God Zelf is, doen naderen. De mensch, ook de edelste, zich afkeerend van Christus' reddende verdienste, is en blijft een stuurloos schip.

Juffrouw Kuypers mededeeling: „Haar einde was als dat van een kind van God, blijmoedig en zonder vreeze, vol vreugde verwachtede de heerlijkheid door haar Heiland en Zaligmaker bereid,” doet hopen, dat Florence Barcklay vóór haar dood van haar onbijbelsch theosofisme is teruggekomen. Wat tot blijdschap stemt. Toch dienen wij als Christenen voorzichtig te zijn bij het lezen van boeken als *Ledig weggezonden*.

Ook onder ons Christenen woelen vreemde en spiritistische en theosofische leeringen. Er waait een wind van bijgeloof door de wereld. Van het grove materialisme is de mensch teruggekomen; spiritisme, theosofisme, helderziendheid, gedachte lezen, enz. hebben het eenvoudig geloof in Christus verdrongen bij de groote massa.

Laten wij waken en bidden. In onzen geestesarmen tijd zijn geesten uitgegaan, om als het kon ook de uitverkorenen te verleiden.

Gode zij dank, eenmaal met Christus in het Paradijs worden wij nooit meer „ledig weggezonden.” Neen, wij zullen ontslapen of nog levend eens den Heere tegemoet gaan in de lucht. Dan zullen wij *altoos* met den Heere wezen. Zoo dan vertroost elkander met deze woorden.

JOH^A. BREEVOORT

DE LAATSTE UREN VAN SOCRATES

SOCRATES, DIE IN DE VIJFDE EEUW voor Chr. te Athene woonde, was de zoon van eenvoudige menschen. Zijn vader Sophronicus was beeldhouwer en zijn moeder Phaenerete vroedvrouw. Vader Sophronicus had graag gezien, dat zijn zoon beeldhouwer was geworden. Maar het beeldhouwen stond Socrates niet aan. Hij hield er meer van, om den geheelen dag met de jongelingen uit de stad gesprekken te voeren. Hij was ook een bekend figuur in de straten van Athene. Wie zou toen niet Socrates gekend hebben? Al dadelijk viel hij door zijn uiterlijk in het oog. Zijn groote buik, dikke lippen, wijde neusgaten en uitpuilende oogen waren dikwijls het mikpunt van spot. De tooneelspelers bootsten hem na op de planken. De pottenbakkers versierden hun potten en kruiken, door zijn leelijk gezicht daarop af te beelden. Armoedig gekleed liep hij rond, 's zomers en 's winters met hetzelfde bovenkleed. Hij leefde heel sober, maar nam toch gaarne een uitnodiging voor een gastmaal aan. Vooral jonge menschen hielden van hem. Want in dit wanstaltig gebouwde lichaam huisde een fijn besnaarde geest. Dikwijls stond hij uren lang in diep gepeins in een of andere straat stil.

Waarschijnlijk heeft het werk van zijn moeder indruk op hem gemaakt. Hielp zij, als vroedvrouw, de vrouwen bij de geboorte van een kind, zoo wilde hij menschen helpen, die vol gedachten waren. Ideeën deed hij geboren worden. En als die ideeën er waren, dan onderzocht hij, of ze juist of valsch waren. Dan konden bij het onderzoek zijn oogen flikkeren, en de woorden, die over zijn dikke lippen kwamen, waren bewijzen van zijn scherp verstand. Dan kon hij op vlijmscherpe wijze iemand berispen, en bijtende, fijn schertsende opmerkingen maken.

Een zonderling was Socrates. Niemand kon nu

120

precies zeggen, wat voor een man het was. Eens zou het Orakel van Delphi de volgende godsspraak gegeven hebben: „Wijs is Sophocles, wijzer Euripides, doch de wijste van allen is Socrates!” Waarom was hij de wijste? Omdat hij van één ding zeker was: „Ik weet niets.” De woorden: „Ken uzelf,” die op den Apollotempel geschreven waren, vormden zijn lijfspreuk. En omdat hij zichzelf wilde leeren kennen, bemerkte hij, dat hij niets wist. En bij de studie, om zichzelf te leeren kennen, bemerkte deze heidensche wijsgeer, dat er in zijn binnenste iets school, dat voor hem onverklaarbaar was. Hij sprak van een goddelijke stem, die hij „daimonion” noemde. Hij bemerkte, dat het „daimonion” waarschuwend tot hem sprak, wanneer hij van plan was, iets kwaads te doen. Dit bracht hem tot dieper nadenken. Ten slotte zeide hij: „Een god, die zich overgeeft aan zinnelijken lust, kan geen god zijn. Een godin, die zich laat verleiden, kan geen bezitster zijn van de reinste zedelijkheid. Hooger dan staatkundige en door menschen geschreven wetten zijn de ongeschreven wetten, die in ons hart geplant zijn. Die stem in mijn binnenste, dat „daimonion,” is de hoogste godheid en de eeuwige gerechtigheid.” Zijn tegenstanders waren verontwaardigd, toen zij dit hoorden. Zij probeerden hem wel te weerleggen, maar het gelukte hun niet. Hij was in zijn antwoorden hun voortdurend de baas.

Drie voorname Atheners, Meletus, Anytus en Lycon klaagden hem aan: „Socrates is misdadig. De goden, die de stad erkent, vereert hij niet. Nieuwe goddelijke openbaringen voert hij in. Bovendien is hij een misdadiger, omdat hij de jeugd bederft.”

De rechtszitting had plaats. Socrates hield zijn beroemde verdedigingsrede. Maar vijfhonderd saamgezwoorenen, onder voorzitterschap van een der hoogste magistraten van Athene, den Archon Basileus, veroordeelden hem ter dood.

Socrates werd naar de gevangenis geleid om daar den giftbeker te drinken. Toen hij deze gevangenis binnentrad, verdween alle herinnering aan schande en smaad van deze plaats, zoolang hij zich daar ophield. Beroemd is deze plaats geworden door de gesprekken, die er gevoerd zijn. Socrates geloofde aan de onsterfelijkheid der ziel en sprak er voortdurend over. Met verlangen zag hij uit naar den dag, waarop hij den dood kon ingaan. De menschen vergisten zich, als ze dachten, dat de dood een kwaad was.

Zijn vriend Criton trachtte den laatsten dag voor zijn dood hem te overreden om te ontvluchten. „Neen,” antwoordde hij, „ik doe het niet. Ik moet de wetten van het land gehoorzamen. En al hebben ze mij onrechtvaardig veroordeeld, ik mag geen kwaad met kwaad vergelden. Maar begraaft mijn lichaam, wanneer ik gestorven ben. Begraaft het, zooals je wilt, maar vooral in overeenstemming met mijn afkomst.”

Het uur van zijn dood was nabij. Hij ging een bad nemen. Daarna nam hij afscheid van zijn vrouw Xanthippe en zijn kinderen.

De zon is bijna onder. Een dienaar komt hem zeggen: „Socrates, anderen, die ter dood veroordeeld worden, vloekten en scholden me uit, wanneer ik binnenkwam. Maar gij niet. De overheid dwingt mij u te melden, dat ge aanstonds den giftbeker moet drinken. Ik heb u in dezen tijd als een zeer edel en goedaardig man leeren kennen.”

Weenend ging de slaaf weg.

„Ik zal den beker leegdrinken,” riep Socrates hem na. „Vaarwel!” en zich tot zijn vrienden wendend: „Een vriendelijk man is hij. Hij kwam dikwijls hier bij

mij en sprak dan met mij. En nu beweent hij mij. Welaan, Criton, ik moet gehoorzamen. Laten ze den giftbeker binnenbrengen."

"Maar de zon is nog niet onder. Vele anderen drinken later. Eerst nemen ze een goeden maaltijd," merkte Criton op.

"Och," zei Socrates, "de menschen denken, dat het een voordeel is eenige uren het leven te rekken. Ik zou me belachelijk maken. Men zou denken, dat ik te veel aan dit leven gehecht was, indien ik zoo handelde."

Toen wenkte Criton den slaaf om te komen. Socrates vroeg hem: „Wel vriend, jij hebt ervaring van menschen, die den giftbeker moesten drinken. Zeg mij, wat ik moet doen."

"U moet rondloopen, totdat uw beenen moe worden. Ga dan liggen en het vergift begint te werken."

Zonder beven, zonder een spier van zijn gelaat te vertrekken, nam hij den beker aan en vroeg nog: „Moet ik eerst hiervan nog aan de godheid een plengoffer brengen?"

"We geven juist genoeg," is het antwoord.

"Ik begrijp het," zeide Socrates. „Maar het is toch geoorloofd om de goden te bidden, dat wij spoedig van hier naar een gelukkiger oord mogen overgaan."

Toen dronk Socrates rustig den beker leeg.

Zijn vrienden begonnen te weenen.

"Wat is dit?" vroeg hij verwonderd. „Ik heb de vrouwen weggezonden, opdat ze niet zouden gaan weenen. Beheerscht u. Ik heb gehoord, dat iemand onder goede wenschen moet sterven."

Socrates liep heen en weer. Daar voelde hij zich

loom worden. Hij ging liggen. De slaaf betastte hem. Het lichaam werd reeds koud. Voorzichtig legde hij een doek er over.

Opeens sloeg Socrates, half verstijfd, den doek van zijn hoofd weg. Voor hem was het leven een ziekte. De dood bracht verlossing. In het dagelijksch leven moest iedere herstelde zieke aan den god der geneeskunde, Asklepios, een haan offeren. Daarom wendde hij zich tot Criton met de woorden: „Criton, ik ben aan Asklepios een haan schuldig. Offer dien. Vergeet het niet."

Dit waren zijn laatste woorden. Een laatste trekking ging er door het lichaam en Socrates was niet meer.

"Zoo stierf," zeide Plato, „de beste, wijste, rechtvaardigste man van zijn tijdgenooten."

Socrates, de heidensche wijsgeer, spreekt nog tot ons, die vijf en twintig eeuwen later leven. Met heiligen ernst roept hij ons nog heden toe: „Ken uzelf. Leg eigenwaan en ingebeelde wijsheid af."

Socrates heeft Christus niet gekend. Het „daimonion" was voor hem de hoogste gerechtigheid. Maar hoog stak hij boven de menschen van zijn tijd uit, die zich aan weeldegenot en zinnelusten overgaven.

Socrates verheugde zich, toen hij sterven ging. Homerus, Hesiodus en andere voortreffelijke mannen hoopte hij weer te zien, met wie hij gesprekken kon aanknoopen.

Wij mogen nog meer verheugd zijn, daar wij, op grond van hetgeen Gods Woord ons zegt, gereinigd door het bloed van Christus, den Heiland Zelf, alle aartsvaders, profeten, apostelen en vromen zullen zien.

L. J. R. KALMIJN

